

PIK KLOPA

Božena Galun

1. Kakšne težave in zaplete lahko pričakujete po piku klopa?

Če klop ni okužen, ni pričakovati večjih nevšečnosti. Če pa je klop okužen, lahko pride do okužbe s povzročitelji nevarnih bolezni, najpogosteje z virusom, ki povzroča klopni meningoencefalitis, ter bakterijo, ki povzroča lajmsko boreliozo.

Klopni meningoencefalitis je bolezen, ki nastane zaradi okužbe možganov in možganskih ovojnic z virusom, ki ga okuženi klop s slino izloči v naše telo. Bolezen lahko poteka brez simptomov (subklinično) kot lahka vročinska bolezen ali pa značilno poteka v dveh fazah: bolnik sprva zboli s povišano temperaturo, glavobolom in bolečinami v mišicah, kar lahko traja 2-7 dni, čemur sledi izboljšanje brez temperature (2-10 dni) in nato slabost z bruhanjem, visoko temperaturo, hudim glavobolom in znaki meningitisa (okorelost tilnika, motnje koncentracije, govora, izguba zavesti, krči v okončinah, paralize možganskih živcev).

Boreliosa je bolezen, ki nastane zaradi okužbe z bakterijo (*Borrelia burgdorferi*), ki jo prenašajo okuženi klopi. Poteka v treh stadijih: *zgodnja lokalizirana bolezen* se ponavadi (75 %) prične z značilno kožno spremembo v obliki kolobarja na mestu pika – Erythema migrans. *Borelijski limfocitom* je naslednja značilna kožna sprememba, vendar manj pogosta. Polovica bolnikov ima tudi splošne težave (gripi podobne simptome, vročino, utrujenost, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih), ki so lahko tudi prvi znak bolezni.

Zgodnja diseminirana bolezen – kožnih sprememb je lahko več (20 %), pojavijo se tudi vnetja možganovine in možganskih ovojnic (meningitis, encefalitis), vnetja sklepov (artritis), vnetja srca (karditis), vnetja mišic (miozitis), vnetja očesnih veznic (konjuktivitis). Med možganskimi živci je najpogosteje prizadet obrazni živec. Delež prizadetih je pri otrocih večji kot pri odraslih.

Pozni stadij – nekaj mesecev ali let kasneje v poteku bolezni lahko pride do kronične prizadetosti živčevja, sklepov, kože (acrodermatitis chronica atrophicans), srca, mišic, oči, hude utrujenosti in kroničnega glavobola.

Erlihioza je prav tako bakterijska okužba, ki jo prenašajo klopi. Dve tretjini do tri četrtine okuženih preboli okužbo brez kliničnih znakov. Bolezen se začne s slabim počutjem, povišano telesno temperaturo, mrzlico, glavobolom ter bolečinami v mišicah in sklepih. Klinični znaki govorijo za večsistemsko okužbo. Potek bolezni je hujši pri starejših osebah in bolnikih z okvarjeno imunsko obrambo. Večina okužb z erlihijami je neopaženih in preidejo spontano.

2. Kaj lahko sami storite za preprečevanje pika klopa?

Pred pikom klopa se zavarujemo s primernimi oblačili in obutvijo ter uporabo repelentov (pršil, mazil proti klopom). Po vrnitvi iz gozda čimprej slečemo oblačila, natančno pregledamo telo, se oprhamo in čimprej sami odstranimo morebitne klope, saj s tem zmanjšamo možnost morebitne

okužbe. Posebno pinceto za odstranjevanje klopov je mogoče dobiti v lekarnah. Uporaba običajne pincete ni primerna, saj lahko možnost okužbe celo povečamo. Če telo okuženega klopa močno stisnemo, se sprostijo bakterije in virusi, ki so sicer v njegovem telesu in tako se poveča nevarnost vdora teh povzročiteljev v človekovo telo. S tako za odstranjevanje klopov posebej prerezano pinceto klopa primemo čim bližje ustnemu delu in ga s počasnim, vendar vztrajnim vlečenjem izvlečemo, ranico in pinceto razkužimo in si umijemo roke. Klopa ne odstranjujemo na silo, ker bomo pri tem odtrgali samo njegov zadnji del, kloпова glava z rilcem pa bo ostala v koži, kar lahko povzroči gnojenje.

Preden se klopi pritrdijo, iščejo primerno mesto na telesu, zato ni nujno, da bodo že pritrjeni.

3. *Kdaj morate k zdravniku?*

Zdravnika obiščite v primeru povišane telesne temperature, bruhanja, hudega glavobola, gripi podobnih simptomov ali v primeru kolobarjastega izpuščaja. Številko 112 kličite pri hudem glavobolu, težavah z dihanjem ali paralizi (negibljivosti).

4. *Lokalne in sitemske reakcije po piku klopa*

Na mestu pika lahko pride takoj ali v prvih 24 urah do lokalnega vnetja, ki je največkrat posledica alergijskega ali toksičnega odziva na pik ali pa nestrokovnega odstranjevanja klopa, zaradi katerega del klopa ostane v koži. Prizadeto mesto je rdeče in oteklo, včasih precej srbeče. Težave v nekaj dneh izzvenijo.

Pri meningitisu na mestu pika ni vidnih sprememb. Po tednu ali dveh se pojavijo slabo počutje, glavobol, povišana telesna temperatura in bolečine v mišicah. To traja nekaj dni, nato temperatura pade, stanje se izboljša, vendar pozneje znova nastopi poslabšanje. Bolniki imajo hud glavobol, povišano telesno temperaturo, bruhamo, nekaterim se tresejo roke ali jezik in imajo motnje zavesti. Povišana telesna temperatura pri odraslih navadno traja od tedna do dveh, slabo počutje in glavoboli pa so dolgotrajnejši.

Od 3 do 30 dni po piku klopa lahko nastane na mestu pika klopa izpuščaj značilen za boreliozo. Sprva je prisotna rdečina, ki prične v sredini postopoma bledeti (rob ostane rdeč) in se širiti, tako da nastane kolobar, ki ima lahko zelo velik premer. Bolnika lahko srbi, peče, boli. Večinoma izgine po nekaj tednih, lahko tudi mesecih. Zelo redko na mestu pika ne opazimo sprememb, lahko pa nastane borelijski limfocitom – do nekaj centimetrov velika modrikasto-rdečkasta kožna zatrdlina. Pri otrocih se največkrat pojavi na ušesni mečici, pri odraslih pa v predelu prsne bradavice. Lahko izgine šele po enem letu.

5. *Kako poteka spremljanje osebe po piku klopa?*

Vbodno mesto je potrebno opazovati en mesec. V kolikor se po nekaj dnevih razvije na tem mestu značilna kožna sprememba, je potrebno čimprej obiskati zdravnika družinske medicine, ki vam bo predpisal ustrezno zdravljenje.

Po prebolelem klopem meningoencefalitisu in borelijski okužbi pa je potrebno redno spremljanje pri zdravniku družinske medicine in infektologu, lahko pa še pri drugih kliničnih specialistih

6. Kako poteka oskrba osebe po piku klopa?

Prisesanega klopa je potrebno odstraniti (glej zgoraj), saj predstavlja tujek, ki lahko povzroči vnetje na mestu pika. Zgodnja odstranitev zmanjša možnost za okužbo. Vbodno mesto je potrebno po odstranitvi klopa razkužiti. Na mestu pika pogosto nastane lokalna reakcija, ki ne potrebuje posebnega zdravljenja. Preventivno jemanje antibiotikov tako po piku klopa ni potrebno in ga tudi ne priporočamo.

Zdravljenje pri klopem meningoencefalitisu je simptomatsko; bolnik mora počivati, po potrebi prejema sredstva proti bolečinam. Pri pojavu ohromitev ali parez je pomembna zgodnja rehabilitacija.

Za zdravljenje borelioze uporabljamo antibiotike, kar je smiselno v vseh stadijih bolezni, najuspešnejše pa je zgodaj v poteku bolezni.

7. Kako pik okuženega klopa vpliva na vaše življenje?

Posledice prebolelega meningoencefalitisa so lahko: glavobol, motnje koncentracije, kronična utrujenost, pareze (delne ohromitve) in paralize (popolne ohromitve) živcev. Smrtnost je redka: 1-10 %. Odpornost po preboleli bolezni naj bi bila trajna.

V poznem stadiju borelioze, ki se lahko razvije nekaj mesecev ali let kasneje, pride do kronične prizadetosti živčevja, sklepov, kože (acrodermatitis chronica atrophicans), mišic, srca, oči, hude utrujenosti in kroničnega glavobola.

8. Ali in kako lahko pik klopa preprečite?

Najpomembnejše je dosledno upoštevanje priporočil za preprečevanje pika klopa:

- tako, da se oblečemo v oblačila iz gladkega materiala, kar klopom otežuje oprijemanje, svetla oblačila, da jih čimprej opazimo in visoke nogavice,
- vse odkrite dele telesa večkrat premažemo s snovmi, ki odvrčajo mrčes (repelenti), priporoča pa se nanos repelenta tudi na oblačila, zlasti pri otrocih,
- kljub tem ukrepom pa je potrebno takoj po vrnitvi domov opraviti temeljit pregled telesa. Če klopa opazimo na telesu, ga je potrebno čimprej odstraniti. Ljudje, ki okuženega klopa odstranijo v 12 urah po vbodu, praviloma ne zbolijo, če pa ga odstranijo v prvih 24 urah, zbolijo le redko.